

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Боряна Мангова, ФНОИ, СУ „Св. Климент Охридски“

относно докторската дисертация на Юске Хосака, докторант към Клавирна катедра на ИФ, НМА „Проф. Панчо Владигеров“ – София,

на тема: „Клавирното изпълнителско изкуство в японско-българските културни връзки от 70-те години на XX век до днес“

Научен ръководител: проф. Жени Захариева

по процедура за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, направление 8. 3. Музикално и танцово изкуство, област на висше образование 8. Изкуства

Общо представяне на кандидата. Автобиографичните данни, представени от докторанта, както и информацията от дисертационния текст показват, че Юске Хосака е пианист, възпитаник на проф. Тойо Асакава и проф. Таканори Накано в Токийския университет за изкуства. В НМА „Проф. Панчо Владигеров“ той завършва магистърска степен и продължава образованието си в докторска програма на Академията с научен ръководител проф. Жени Захариева. Става ясно, и че Юске Хосака изпълнява българска музика – творби от Панчо Владигеров, Димитър Ненов, Милчо Левиев, Стефан Илиев, Георги Златев – Черкин, Парашкев Хаджиев и др. Японският пианист има значими изяви на българска сцена – самостоятелни концерти, един от които включен в програмата на Международния фестивал „Софийски музикални седмици“, участия в множество концерти като пианист-солист и акомпаниятор, като клавесинист. Лауреат е на Международните конкурси със седалище София „Земята и хората“ и „Албер Русел“. Участвал е и като член на журито в Международния конкурс „Албер Русел“ 2021.

Актуалност на темата. Международният културен обмен и съвместната творческа дейност като акт на икономическо и културно сближаване между народите, като взаимно обогатяване и импулс за по-нататъшно развитие, е отдавна оценен по достойнство в света на изкуството и в частност, на музиката. В днешно време неговото значение нараства и придобива все по-важна роля в условията на глобализация и едновременно с това, на изострени междудържавни отношения и военни конфликти. Социополитическото напрежение в съвременния свят, подчинено предимно на

финансови закони, налага остра необходимост от балансиращи, образоващи, обогатяващи интелектуално и емоционално межкултурни комуникации като тези, избрани за обект на дисертацията.

Както знаем от дългогодишната дейност на Детския радиохор на БНР, от ежегодните и разширяващи през десетилетията своя тематичен и териториален обхват Дни на японската култура в България, а и от текущия концертен живот у нас, контактите между българи и японци постигат впечатляваща сърдечност и близост въпреки разстоянията между тях в километри и националните различия в редица области. Изследването на докторант Хосака обхваща историята на българо-японските контакти в сферата на клавирната музика, като ги систематизира в различни области: изпълнителство – солово и камерно (за клавирни дуа), композиции – солови и камерни (за клавирни дуа), концертни форуми и конкурси, педагогика, музикално-теоретични издания, звукозаписна дейност и т. н. в процеса на приемственост и развитие между различните поколения музиканти. На водещите личности е отделено специално място. Информацията за получените от тях правителствени и обществени отличия показва, че музикалният обмен между двете държави е не само жест на приятелство и уважение между музиканти; той намира подкрепа, дори изглежда стимулиран и на дипломатическо равнище.

Структура на дисертацията. Дисертационният текст съдържа 104 страници и е изграден от увод, три глави и заключение. Включени са илюстрации – снимки на личности, книги, програми и др., свързани с изложението, както и 14 нотни примера. Библиографията съдържа 26 книжни и 7 интернет източника. Списъкът на ползваната литература отразява само публикациите на български език, но в изложението са цитирани и публикации от японския печат, които при въвеждане биха увеличили нейния обем. Приложението отразява художествено-творческата дейност на докторанта в периода 2021 – 2024 г.

Увод. Тази встъпителна част излага обекта, целите, задачите и методологията на дисертационния труд. Като поставя началото на активните българо-японски културни връзки в началото на 70-те години на XX в., докторантът се стреми да разкрие „двустранното представяне на клавирно изкуство в двупосочността на постиженията на националните музикални култури.“ Той акцентира върху важен аспект от процеса на общуване с музиката – психологическия, в резултат от „дългогодишно създаване на нагласи“, от разтварянето на възприятията към определен тип изкуство с цел

„възпитанието на поколенията и приобщаването им към ценностния характер на музиката.“ От цитираните изказвания на японските пианисти и коментара на докторанта, от атмосферата на българо-японските музикални събития, предадена през неговия поглед, става видно обогатяващото въздействие на българските композиции, приносът им за осъзнаване на близостта между двата народа.

Глава първа „Личностите, допринесли за развитието на културния обмен в областта на клавирното изкуство между България и Япония“ представя артистичните биографии на най-изявените фигури от двете страни за развитието на това пианистично приятелство:

– основите му полага Тойо Асакава, японски пианист с европейска музикална специализация, който с концертната си дейност популяризира творчеството на Панчо Владигеров и написва две книги за българския композитор;

– изпълнителската, педагогическата, звукозаписната и др. активност на българското клавирно дуо Джулия и Константин Ганеви – самостоятелно и в сътрудничество с японското дуо Кунио и Сачико Кодама, с която те разширяват параметрите на българо-японското сътрудничество, е обстойно представена. Докторантът се фокусира върху педагогическите възгледи на семейство Ганеви като творчески индивидуалности, но и като носители на българските клавирни традиции, пренеси от Европа, върху техните заслуги за японското музикално образование и за популяризирането на българската музика за пиано. Описани са техните изявени ученици и спечелените награди, които им носят признанието на „отделна, оригинална в параметрите си „школа“ в „Мусашино Академия музика“ (с. 39);

– като обща заслуга на дуо Кодама и дуо Ганеви за българо-японските културни връзки, Юске Хосака представя организирането на Фестивал на българската музика, проведен трикратно в Япония през 80-те години на миналия век, всеки път с по-широка насоченост. На този форум прозвучават и оригинални пиеси, написани за този вид ансамбъл, и обработки на български музикално-сценични, симфонични и т.н. опуси, много от които стимулирани от събитието;

– в същата глава са разгледани приносите на японската пианистка проф. Юко Самаока и на българската пианистка проф. Жени Захариева в различните изяви на клавирното изпълнителство – концерти, майсторски класове, журиране. Представена е дейността на проф. Захариева във връзка с овладяването на Баховото клавирно изкуство

в Япония в качеството на преподавател и неизменен председател на журито в Международния конкурс „Й. С. Бах“ – гр. Куруме, където тя учредява и финансира наградата „Джулия Ганева;

– Коджи Ойкава е включен в тази глава като ученик на сем. Ганеви, вече международно утвърден изпълнител, който поддържа концертна дейност и у нас.

Глава втора издирва и проследява развитието на клавирното сътрудничество между България и Япония в областите творчество и изпълнителство, осъществено чрез специално създадени институции и форуми. Изброени са отличилите се автори и клавирни дуа. Силно впечатление от текста прави резултативността на Международния конкурс на клавирните дуа в Токио, който стимулира композирането на нови творби от български и японски композитори, на първо място от Красимир Тасков, но също и Стефан Илиев, Румен Байрактаров, Александър Йосифов, композиторката Савако Накамура. Докторантът е извършил сериозно проучване върху:

– участието на пианисти от Япония като участници и членове на жури в конкурса „Музиката и Земята“ София от основаването му (1993);

– наградените японски участници-пианисти до днес (2024);

– изпълненията на японски пианисти, журирали в конкурса между 1994 – 2023;

– концертите на японски пианисти – самостоятелно или с участието на други изпълнители и ансамбли, сред които забележимо изпъква името на Фумие Фукуи;

– пиесите от японски композитори, изпълнени на конкурса;

– японските пианисти, изпълнили български творби в рамките на конкурса;

– японските пианисти, лауреати на Международен конкурс „Албер Русел“ между 1994 и 2020. Съгласно регламента, те са изпълнили и българска композиция;

– японските пианисти, участвали в „Дни на японската култура в България“ – изнесени самостоятелни клавирни и камерни концерти;

– други японски пианисти, концертирали в България.

Глава трета, „Прилики между българската и японската музика – чрез анализи и сравнения на творчеството на японски и български композитори“, търси сходства между техния емоционален заряд и музикално-изразните средства, представени в пиесата за пиано „Джо но май“ от композиторката Минако Токуяма и български композиции, предимно от П. Владигеров. Тези съпоставки носят характера не само на съпоставки между нотни текстове – те са почувствани в процеса на изпълнение. Юске Хосака

открива сходства на ниво мелодика, действието на сходни формообразуващи принципи, тембъра на камбаните като носител на определена образност, аналози в японската и българската метроритмика, където периодичното редуване на два двувременни и един тривременен метрум създава ритмична пулсация, сходна с тази на неравноделния 7/8 или 7/16 на българската ръченица.

След изложената в трите глави богата информация и коментари, **заклучението** извежда основните характеристики на изследвания обект – трайност, творческо надграждане, приемственост, обмен на идеи, широк спектър от изяви, и очакваните перспективи за нови контакти, за по-широко познаване на японската музика в България.

Авторефератът съответства на представения дисертационен текст и покрива изискванията за такъв.

Приносите на дисертацията, посочени от докторанта, коректно съответстват на резултатите, постигнати в труда. В него е систематизирана ценна информация за българската и японската клавирна музика – изпълнители, композитори, солови и камерни творби с доминиращо значение на клавирното дуо, малко известна в България информация за японската музикална култура, например пиететът към музиката на Й. С. Бах. Дисертационният текст е събрал ценна информация от българските монографични изследвания и статии, коментари от японски журиращи музиканти и от японската периодика в превод на български език. Той успява да предаде сърдечната атмосфера на българо-японските инициативи, която присъства независимо от сериозните задачи, които си поставят.

Въпрос: Познава ли докторантът произведения от други български композитори-класици освен Владигеров и Ненов с изпълняваните от него „Миниатюри“? Има ли български автор или конкретна композиция, която възнамерява да изпълни в бъдеще?

Препоръки: Отпечатването на дисертационния текст като книга било много полезно за професионални музиканти – изпълнители или изследователи, за любители на музиката, журналисти и др., както и за реализирането на основната му цел – да допринесе за бъдещото развитие на културните връзки между България и Япония. При бъдещо публикуване е важно цитираните японски източници в превод да бъдат изписани и в оригинал (на японски или английски език), което би подпомогнало по-нататъшната работа по тази проблематика. Глава трета набелязва ценни констатации, но е желателно задълбочаване на анализите и коментарите към тях, например семантиката на камбанния

тембър в различните композиции. Желателна е и малко повече терминологична прецизност в при анализите на творбите, по-обстойно обяснение на понятието „джо-ха-кю“, както и прецизирането на преводите от японски източници.

Въпреки посочените препоръки към представения дисертационен труд, неговият несъмнен принос за изучаване на българската и японската клавирна музика поотделно или като съвместни инициативи, както и изпълнителският принос на докторанта към японско-българските културни връзки е достатъчно основание, за да дам своята положителна оценка и да предложа на уважаемото жури да присъди на Юске Хосака образователната и научна степен „доктор“.

27. 08. 2024 г.

доц. д-р Боряна Мангова